

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain muuttamisesta (HE 159/2025 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Outi Äyräs-Blumberg, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Sini Huikuri, sosiaali- ja terveysministeriö
- professori (emerita) Raija Huhtanen
- professori Susanna Lindroos-Hovinheimo
- professori Olli Mäenpää

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi terveydenhuoltolakia ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettua lakia.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Esitykseen sisältyy lakiehdotusten suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskeva jakso. Hallitus katsoo, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettaviksi terveydenhuoltolakia ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettua lakia (jäljempänä asiakastietolaki). Terveydenhuoltolain 13, 14 ja 24 §:ään ehdotettavilla muutoksilla täsmennetään hyvinvointialueen terveystarkastuksiin, seulontoihin ja sairaanhoitoon liittyviä tehtäviä. Asiakastietolain käyttöoikeutta asiakastietoihin koskevaan 9 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti. Sen mukaan terveydenhuoltolain 13 §:ssä tarkoitettua terveystarkastuksen kohderyhmän määrittämistä, 14 §:ssä tarkoitettua seulonnan kohderyhmän määrittämistä sekä 24 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua hoidon seuranta ja 4 kohdassa tarkoitettua terveysongelmien varhaista tunnistamista ja hoidon seuranta hoitavat ammattihenkilöt ovat oikeutettuja käsittelemään kyseisissä tehtävissään välttämättömiä terveydenhuollon järjestäjän omassa rekisterissä olevia potilastietoja. Esityksen perustelujen (s. 26) mukaan ehdotettava momentti mahdollistaa sen, että potilastietoja voidaan käsitellä momentissa nimenomaisesti mainittujen tehtävien toteuttamisessa silloinkin, kun esimerkiksi hoitosuhteen voimassaolosta on epäselvyyttä.

(2) Ehdotetulla sääntelyllä pyritään esityksen (s. 24) mukaan mahdollistamaan terveydenhuollon potilastietojen hyödyntäminen terveysongelmien varhaisessa tunnistamisessa ja yksilön palvelutarpeen ennakoinnissa. Hallituksen esityksessä on tarkasteltu sääntelyn suhdetta yhtäältä yleisen tietosuoja-asetuksen sääntelyyn automatisoiduista yksittäispäätöksistä ja toisaalta hallintolain sääntelyyn asian ratkaisemisesta automaattisesti. Hallituksen esityksen (s. 50) mukaan nyt ehdotetun sääntelyn perusteella lopullisen päätöksen mahdollisesta yhteydenotosta potilaaseen tekisi aina terveydenhuollon ammattihenkilö. Näin ollen potilastietojen analysointi ja siihen käytettävä järjestelmä eivät tekisi yhteydenottoa automaattisesti. Terveydenhuollon ammattihenkilön tulisi arvioida yhteydenoton tarpeellisuus, jolloin viimekätinen harkinta hoidon tarpeesta ja muu lääketieteellinen arvio olisivat aina ammattihenkilön vastuulla. Hallituksen esityksen valmistelussa on sen perustelujen (s. 41) mukaan arvioitu tarkoituksenmukaiseksi, että sosiaali- ja terveydenhuollon automaattista päätöksentekoa arvioidaan osana tulevaa jatkohanketta.

(3) Perustuslakivaliokunnalla ei ole huomautettavaa lakiehdotusten sisältöön. Hallituksen esityksessä (s. 62) perusteena perustuslakivaliokunnan lausunnon pyytämiseksi mainitaan, että ehdotettu sääntely on merkityksellistä useiden perustuslaissa turvattujen oikeuksien kannalta, mutta erityisesti 10 §:n 1 momentin sekä 19 §:n 3 momentin kannalta. Perustuslakivaliokunnan lausunto olisi esityksen mukaan tarpeen erityisesti sen arvioimiseksi, ovatko julkisen vallan esityksessä ehdotetut terveydenhuollon ennakoivat tehtävät sekä esityksessä ehdotettu henkilötietojen käsittely sopusoinnussa edellä mainittujen perusoikeuksien kanssa.

(4) Perustuslakivaliokunta on (ks. esim. PeVL 46/2024 vp, kappale 6 ja siinä mainitut lausunnot) kiinnittänyt huomiota hallituksen esitysten laatimisohjeisiin. Niiden mukaan, jos lakiehdotuksen perustuslainmukaisuudesta tai suhteesta ihmisoikeussopimukseen on epäselvyyttä, esityksen suhdetta perustuslakiin koskevaan jaksoon on otettava säätämisyjärjestysarvion jälkeen omaksi kappaleekseen nimenomainen lausuma, jonka mukaan on suotavaa, että esitys saatetaan perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi. Lausumaa ei ohjeiden mukaan kirjoiteta, ellei esityksen arviointi perustuslakivaliokunnassa ole aidosti tarpeen tulkintaongelman takia. Valiokunta

Valiokunnan lausunto PeVL 4/2026 vp

korostaa edelleen, että muissa kuin ohjeissa mainituissa epäselvyytilanteissa tällaista lausumaa ei tulisi sisällyttää perusteluihin. Valiokunta kiinnittää valtioneuvoston huomiota asiaan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Helsingissä 17.2.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Vestman kok
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Teemu Keskisarja ps
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Mats Löfström r
jäsen Onni Rostila ps
jäsen Henrik Vuornos kok
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Maaret Castrén kok
varajäsen Markku Eestilä kok
varajäsen Joona Räsänen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Liisa Vanhala